

УДК 330.341.2:338.242.2

О. В. Орлова-Курилова,

д. е. н., доцент, завідувач кафедри менеджменту, права, статистики та економічного аналізу, Луганський національний аграрний університет, м. Старобільськ, Україна

ORCID ID: 0000-0001-8382-8070

О. М. Таран-Лала,

д. е. н., доцент, професор кафедри підприємництва і права,

Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава, Україна

ORCID ID: 0000-0002-7045-5129

Л. С. Іванова,

к. е. н., доцент, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки, Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, Україна

ORCID ID: 0000-0001-8405-3529

І. М. Сафронська,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту, права, статистики та економічного аналізу,

Луганський національний аграрний університет, м. Старобільськ, Україна

ORCID ID: 0000-0003-1442-6312

І. Д. Кондріков,

магістрант кафедри менеджменту, права, статистики та економічного аналізу, спеціальності 073 менеджмент, Луганський національний аграрний університет, м. Старобільськ, Україна

ORCID ID: 0000-0002-6765-2682

DOI: 10.32702/2306-6792.2021.20.8

МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ СПОЖИВЧИХ ПЕРЕВАГ ТА ІННОВАЦІЙНИМ ПІДПРИЄМНИЦТВОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЦІЛЬОВОЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

O. Orlova-Kurilova,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Management, Law, Statistics and Economical Analysis, Luhansk National Agrarian University, Starobilsk, Ukraine

O. Taran-Lala,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Entrepreneurship and Law, Poltava State Agrarian University, Poltava, Ukraine,

L. Ivanova,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public, Management, Administration and International Economics, Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, Ukraine

I. Safronska,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, Law, Statistics and Economic Analysis, Luhansk National Agrarian University, Starobilsk, Ukraine,

I. Kondrikov,

Master's student of the Department of Management, Law, Statistics and Economical Analysis, specialties 073 management, Luhansk National Agrarian University, Starobilsk, Ukraine

MODELS OF MANAGING CHANGES IN CONSUMER PREFERENCES AND INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION: THE FORMATION OF AN INSTITUTIONAL SYSTEM OF TARGETED PUBLIC POLICY STRATEGY

У статті розглянуто моделі управління змінами споживчих переваг та інноваційним підприємництвом в умовах глобалізації, зокрема формування інституціональної системи цільової стратегії державної політики. Відзначено методологічні імперативи, які охоплюють урахування темпоральності процесу державного регулювання інноваційним розвитком підприємства в межах загально визнаної вітчизняної моделі соціально-економічного розвитку, конвергенції найбільш ефективного європейського досвіду в систему національної економіки, формування позитивної синергії інституціональних зрушень у трансформаційних перетвореннях, накопичення людського ресурсу, здатного здійснювати державне регулювання та керування інноваційними процесами на мікрорівні. В процесі інтерпретації траєкторії інституціонального розвитку середовища інноваційного підприємництва запропоновано виділяти формальні, неформальні та спонтанні інституціональні рамки, результативність та дієвість яких в умовах національної економіки обумовлює накопичення позитивної або негативної синергії. Сформовано подальший вектор соціально-економічних зрушень еволюційної парадигми розвитку інноваційного підприємництва на основі управління змінами споживчих переваг.

The purpose of the article is to investigate the models of managing changes in consumer preferences and innovative entrepreneurship in the context of globalization, in particular the formation of an institutional system of targeted public policy strategy. The following special methods of scientific cognition were used in the research process: historical-logical method; method of systematization, classification and theoretical generalization (when substantiating the basics of state regulation by innovative entrepreneurship); method of system analysis; method of logical analysis and synthesis (in the study of synergetic approach in determining the methodological foundations of state regulation of entrepreneurship). Methodological imperatives are noted, which take into account the temporality of the process of state regulation of innovative development of entrepreneurship within the generally accepted domestic model of socio-economic development, convergence of the most effective European experience into the national economy, formation of positive synergy of institutional changes in transformational transformations, regulation and management of innovation processes at the micro level. In the process of interpreting the trajectory of institutional development of the environment of innovative entrepreneurship, it is proposed to distinguish formal, informal and spontaneous institutional frameworks, the effectiveness and efficiency of which in the national economy determines the accumulation of positive or negative synergies. In determining the methodological approaches to state regulation of innovative entrepreneurship, it should be borne in mind that the current state of the world economy is determined by the progress of knowledge, characterized by rapid process and technological innovations, competition between innovative enterprises in the consumer market and increased skills for employees or managers. The further vector of social and economic shifts of an evolutionary paradigm of development of innovative business on the basis of management of changes of consumer preferences is formed.

Ключові слова: модель, управління інноваційним підприємництвом, глобалізація, управління змінами, споживчі переваги, формування інституціональної системи, цільова стратегія, державна політика.

Key words: model, management of innovative entrepreneurship, globalization, change management, consumer preferences, formation of institutional system, target strategy, state policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Під час визначення методологічних підходів державного регулювання розвитком інноваційного підприємництва слід враховувати, що поточний стан світової економіки обумовлюється прогресом знань, який характеризується наявністю швидкозмінних процесових і технологічних інновацій, конкуренцією між інноваційними підприємствами на споживчому ринку та підвищеними вимогами до кваліфікації працівників або менеджерів державного управління. Ефективність реалізації інноваційного регулювання на світовому, національному або регіональному рівнях залежить від перегляду існуючого теоретичного підґрунтя та наукових досліджень у даній сфері. Найважливішою метою такого перегляду є пошук та подальше використання оновленої методології дослідження явищ, які стимулюють розвиток інноваційного підприємництва та у найліпший спосіб описують причинно-наслідкові зв'язки провалів інституціональної матриці, які відбуваються в процесі трансформації національної економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЮТЬСЯ АВТОРИ, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Теоретичне підґрунтя досліджень інноваційної діяльності у підприємстві характери-

зується залученням не лише вибіркового дисциплінарного підходу, але й міждисциплінарного. Під час використання якого у найбільш системний спосіб можливе визначення функціональних ознак та специфіки інноваційної діяльності, деталізації ролі політичних, суспільних, соціально-економічних та інших детермінант які визначають шляхи удосконалення інституціонального середовища розвитку інноваційного підприємництва [1; 6; 8; 10]. Необхідність залучення міждисциплінарного підходу при дослідженні інноваційних процесів у економіці, що трансформується, обумовлюється тим, що будь-якій інноваційному проєкту, нововведенню або науковому відкриттю необхідний спочатку детальний аналіз змісту основних методик, методологій та дисциплін у межах яких слід описувати дані явища. Завдяки чому можливо у подальшому переглянути існуючі та визначити нові механізми державного регулювання розвитком інноваційного підприємництва в умовах трансформації економіки.

Під час дослідження методологічних підходів державного регулювання розвитком інноваційного підприємництва слід використовувати праці вчених, які підтвердили свою важливість у контексті визнаної проблематики [2; 3; 7; 9]. Основи використання структурного, синергетичного, системно-функціонального підходів під час оновлення державного регулювання у підприємстві та виявленні концептуальних засад реалізації інноваційної політики в ринкових умовах відображено у багатьох працях. Розгляд досліджень перелічених науковців засвідчує, що вони зазвичай намагалися знайти вирішення проблематики ефективного дер-

жавного регулювання тільки з використанням окремої або декількох дисциплін. Водночас розгалуженість та мінливість інноваційної діяльності у підприємстві позначає необхідність застосування арсеналу міждисциплінарних методологічних підходів. Розвиток сучасного інноваційного підприємства передбачає використання різноманітних видів економічної діяльності та реалізації розгалужених комунікацій з інфраструктурними елементами і інститутами [4; 5]. За такого розуміння значне коло проблемних завдань, пов'язаних з забезпеченням перспективного зростання інноваційної діяльності, постають як системні міждисциплінарні проблеми. Еволюція розвитку, організація управління і специфічність виробничого процесу інноваційного підприємства доводять те, що державне регулювання не може розглядатися виключно як проблема "державного управління" або "макроекономіки".

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — дослідити моделі управління змінами споживчих переваг та інноваційним підприємством в умовах глобалізації, зокрема формування інституціональної системи цільової стратегії державної політики.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Застосування арсеналу міждисциплінарних методологічних підходів дозволяє у найліпші способи запропонувати концептуальні орієнтири, механізми, стратегії або моделі державного регулювання інноваційним підприємством на теоретико-методичному, методологічному, прикладному рівнях з урахуванням сьогодення. Обрання методологічного підходу до визначення ефективного державного регулювання інноваційних процесів передбачає інтеграцію концепцій, функцій, задач, технологій та на основі їх розгляду, доповнення необхідними методами наукового пізнання, які у найліпші способи здатні описати причини інертності еволюційного розвитку підприємства, ключові перешкоди реалізації інноваційних ідей. Міждисциплінарні методологічні підходи дозволяють вирішити проблематику забезпечення дифузії інновацій в національній економіці, обрати необхідні для цього моделі, функції, принципи, методи. Онтологічний синтез міждисциплінарних підходів залучених з інших дисциплін виносить на порядок денний більш

широке коло прикладних проблем вирішення яких необхідне для забезпечення ефективного державного регулювання у підприємстві. Окрім того, такий синтез допомагає визначити методологічні конструкти з урахуванням різноманітних наукових поглядів для проектування інноваційної ідеї, її експертизи, реалізації й моніторингу відповідно етапів життєвого циклу виробництва. Важливе значення при визначенні арсеналу міждисциплінарних методологічних підходів державного регулювання підприємством належить системному підходу. Його інструментарій передбачає широке коло вже розроблених методичних засад, цілей, задач, які засновуються на теоріях національних систем, синергетиці заходів державного впливу, принципах економічного моделювання, надбаннях шкіл економічної теорії та політекономії, математичних алгоритмів економічної кібернетики, моделей поведінки у психології та інших загальновідомих прикладних науках. Забезпечення інноваційного шляху розвитку інноваційного підприємства вимагає формування потужної інституціональної системи, що потребує включення в методичний інструментарій основних концепцій теорій, що вивчають інноваційні системи, інноватику, макроекономіку, технологічно-інноваційні уклади і таке інше. Системний підхід під час обґрунтування методологічних основ державного регулювання інноваційним підприємством засновується на принципах єдності, цілепокладання, синергетичності. Принцип єдності ґрунтується на визначенні пріоритетів державного регулювання з позицій деталізації наукових закономірностей в макросередовищі, узагальнення параметрів інноваційної системи як єдиного цілого та здійснення висновків або пропозицій з урахуванням зазначеного. Під принципом цілепокладання розуміється моделювання ефективного шляху розвитку інноваційного підприємства за рахунок задоволення вподобань усіх зацікавлених учасників інноваційного підприємства та використання цільової стратегії при розробці державної політики. Принцип синергетичності передбачає розуміння чинників розвитку інноваційного підприємства, його інституціонального забезпечення, інструментарію державної політики як окремих синергій, які діючи на основі узгодженої цілі, місії, завдань здатні принести більший ефект для національної економіки. При визначенні методологічних підходів державного регулювання розвитком інноваційного підприємства слід враховувати: поточний еволюційний стан національної економіки та особли-

вості сучасної моделі соціально-економічного розвитку; зарубіжний досвід інноваційно розвинутих ринкових економік світу в процесі визначення методологічного підґрунтя державного регулювання; постійно зростаючі тренди міждержавної конкуренції за інноваційне лідерство на ринку нововведень; необхідність оновлення ринку праці та накопичення на ньому інноваційно активних, творчих та компетентних державних службовців та підприємців здатних критично мислити та оцінювати поточне становище; важливість створення державою умов для реалізації політики кластеризації економіки заснованої на паритетній співпраці бізнесу, науковців та влади. Зазначені вище ключові позиції можливо реалізувати виключно з використанням системного підходу.

Під час розроблення методологічних основ державного регулювання інноваційним підприємництвом, слід враховувати, що інструментарій державного впливу складається з множини елементів, об'єднаних синергетичних взаємодій, які залежать одне від одного. Множинна елементів інструментів державного впливу — це взаємодоповнююча сукупність компонентів або стимулів, які вимагають систематизації шляхів їх впровадження, визначення найдоцільніших моделей комунікацій, що у сукупності формують вектор ефективного розвитку інноваційного підприємництва, наділяючи його виключними властивостями і ментальними характеристиками, що різняться за країнами світу. Тож залучення зарубіжного досвіду передбачає не сліпе копіювання заходів державного регулювання, а їх синтез відповідно умов та середовища розвитку інноваційного підприємництва.

Таким чином, системний підхід при визначенні методологічних основ державного регулювання інноваційним підприємництвом передбачає аналіз не лише окремих фрагментів і аспектів теоретичної бази, що формують інструменти державного впливу, а розгляд міждисциплінарного комплексу дій, які визначають таке регулювання як мультисистемний структурований складний захід організований на державному рівні.

Важливе значення при визначенні методологічних основ державного регулювання підприємництвом належить функціональному підходу. Його урахування є вкрай необхідним, бо кожен етап розробки, реалізації та контролю державного регулювання передбачає виконання певних функцій, зокрема: державне регулювання має значну кількість економічних, політичних, суспільних, регулятивних функцій, які як дублюються відповідно до різних інструментів державного впливу, так і є суто індивідуальними та таки-

ми, що не властиві іншим; заходи державного регулювання базуються на певній ієрархічній диференціації відповідно свого впровадження або розробки, така ієрархічність розподіляється на макро-, мезо-, мікрорівнях, яким також притаманні свої функції в межах державної політики; організація державно-приватного партнерства передбачає мережеву взаємодію, яка реалізується виключно через функціональний розподіл прав та обов'язків між усіма стейкхолдерами ринку інновацій; основні тенденції, які відбуваються в інституціональній матриці інноваційного підприємництва, доцільно розподіляти за функціональною ознакою, з урахуванням того, що усі інститути мають власне функціональне оформлення, яке може з часом змінюватися. Таким чином, визначення методологічних основ державного регулювання підприємництвом з використанням функціонального підходу передбачає розуміння національного середовища підприємництва, як сукупність об'єднаних компонентів, інститутів, елементів зі щільними взаємовідносинами і персональними функціональними зв'язками. У такому середовищі комунікують стейкхолдери ринку, різні інститути, у яких визначені конкретні стратегічні цілі, принципи, персональні функції, види інноваційної діяльності.

Варто зауважити, що використання функціонального підходу обумовлюється швидкою зміною організації інститутів, наявних в інституціональній матриці національної економіки, що трансформується. Досить розповсюдженим у науковому світі є розгляд інституту як складно організованого функціонального комплексу. В його середовищі формуються та розповсюджуються формальні і неформальні комунікації, норми, закони, функції, принципи, правила, які чинять вплив на різні сфери інноваційної діяльності, виробничі і невиробничі відносини. Такі комунікації обумовлюються великою кількістю ролей та функціонально-компетентнісних властивостей в межах діючих в інституціональній матриці економічних, соціальних, юридичних, наукових і технологічних інститутів (інфраструктурних елементів, органів державної влади, вищих навчальних закладів, інвестиційних або кредитних установ). Функціонально-компетентнісні властивості інститутів проявляються у виконанні функцій контролю, розподілу, регулювання, покарання, мотивування і примусу. Реалізація функціонального підходу в інституціональній матриці в процесі державного регулювання інноваційним підприємництвом може характеризуватися у позитивному та нормативному аспекті. Позитивний аспект передбачає таку модель опису та обґрунтування окремого явища або процесу, що відбувається інсти-

туціональній матриці, яка заснована на поточно-му стані розвитку національної економіки. За таких умов оцінювання тенденції інституціонального середовища інноваційного підприємництва і властивих йому еволюційних процесів відбувається переважно із залученням до аналізу дескриптивно-описових моделей. Нормативний аспект ґрунтується на визначенні доцільного зразку, який є еталоном для повторення та наслідування іншими інститутами або учасниками ринку. Такі моделі містять у своєму арсеналі інструментарії штучного інтелекту, прогнозування, планування, оптимізації окремих процесів. Концептуальне значення при визначенні методологічних основ державного регулювання підприємництвом належить синергетичному підходу. За допомогою зазначеного підходу можливо сформулювати евристичні моделі державного регулювання засновані на підтримці ринкової самоорганізації та адаптації відкритих систем підприємництва. Синергетичний підхід уможливує використання припущень щодо незворотності, спонтанності, випадковості, нерівноваженості інноваційного процесу. За його дії відбувається синтез керованого і дезорганізованого, свідомого й несвідомого, організованого й самоорганізованого, хаотичного та упорядкованого, передбачуваного й непередбачуваного. З-поміж іншого, він є одним з небагатьох підходів, що поєднує позиції вчених різних економічних шкіл у процесі наукового пізнання інноваційних явищ та усуває фрагментарність в оцінюванні соціально-економічних тенденцій, які подекуди наявні нині у сучасній науці під час дослідження складних систем.

Усвідомлення окремих властивостей державного регулювання в умовах трансформації економіки серед яких: гнучкість, здатність до змін, збільшує розуміння природи адаптації інноваційної політики до реальних, специфічних, нестандартних або несприятливих умов зовнішнього оточення. Державне регулювання інноваційним підприємництвом з використанням синергетичного підходу змушує розглядати таке регулювання як нелінійний процес, за якого біфуркаційні періоди невизначеності характеризуються альтернативою вибору, за яких можливі не однозначні, а альтернативні вектори майбутніх трансформацій державного впливу. Саме завдяки зазначеному державне регулювання позбавлене лінійності й має цілий комплекс нелінійних процесів. За таких умов стратегічно важливим є вчасне державне реагування на середовище інноваційного підприємництва саме в точці змін (біфуркації). Водночас необхідно розуміти, що в процесі державного регулювання інноваційним підприємництвом існують окремі стадії атрактивності, які можливо описати як на-

явність відносно сприятливих чинників розвитку інноваційної діяльності. Стадії атрактивності дозволяють ефективно здійснити рефлексивний вплив на інноваційне підприємство та його середовище, достеменно визначити результат такого впливу й прогнозувати можливі шляхи перспективних змін системи інноваційного підприємства. З-поміж іншого, синергетичний підхід дозволяє урахувувати усіх учасників інноваційного процесу як елементів системи, що також перебувають у стані самоадаптації та саморозвитку. Учасникам інноваційного процесу властива рефлексія і самооновлення, завдяки їх прагненню до оптимізації своєї діяльності. Кожен з них обирає власну стратегію індивідуального зросту, позиціонування на ринку й методи задоволення особистісних цілей.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Відзначено методологічні імперативи, які охоплюють урахування темпоральності процесу державного регулювання інноваційним розвитком підприємництва в межах загальнови-знаної вітчизняної моделі соціально-економічного розвитку, конвергенції найбільш ефективного європейського досвіду в систему національної економіки, формування позитивної синергії інституціональних зрушень у трансформаційних перетвореннях, накопичення людського ресурсу здатного здійснювати державне регулювання та керування інноваційними процесами на мікрорівні. В процесі інтерпретації траєкторії інституціонального розвитку середовища інноваційного підприємства запропоновано виділяти формальні, неформальні та спонтанні (випадкові) інституціональні рамки, результативність та дієвість яких в умовах національної економіки обумовлює накопичення позитивної або негативної синергії, що формує подальший вектор соціально-економічних зрушень та відзначає еволюційну парадигму подальшого розвитку інноваційного підприємства.

Література:

1. Воронько-Невіднича Т.В., Лещин Д.І., Василенко М.В. Управління конкурентоспроможністю підприємства в умовах нестабільного ринкового середовища. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 15. С. 23—27.
2. Гнатенко І.А. Методологічні аспекти розвитку інноваційного підприємництва: теорія та практика: монографія. Харків: СГ НТМ "Новий курс", 2019. 253 с.

3. Гнатенко І.А. Методологічні основи інституціонального аналізу національної системи інноваційного підприємництва. Науковий журнал "Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії". 2018. № 6 (18). С. 70—74.

4. Brockova K., Rossokha V., Chaban V., Zos-Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2021. Vol. 43. № 1. P. 129—135.

5. Hutorov A.O., Hutorova O.O., Lupenko Yu.O., Yermolenko O.A., Voronko-Nevidnycha T.V. Modeling of the Cycle of Reproduction Process in the Agrarian Sector of Economy (Ukraine). Revista Espacios. 2019. V. 40. № 7. P. 19.

6. Hnatenko I., Kuksa I., Orlova-Kurilova O. Paragenesis of entrepreneurship and innovation as drivers of the future economy. Strategic Management: Global Trends and National Peculiarities. Collective monograph. Poland: Publishing House "Baltija Publishing", 2019. P. 48—61.

7. Hnatenko I., Kuksa I., Orlova-Kurilova O., Moisieieva N., Rubezhanska V. State regulation of innovative employment in the context of innovative entrepreneurship development. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2019. № 41 (2). P. 228—236.

8. Lozhachevska O., Navrotska T., Melnyk O., Kapinus L., Zos-Kior M., Hnatenko I. Management of the logistical and marketing behavior of innovation clusters in territorial communities in the context of digitalization of society and the online market. Laplage In Review. 2021. № 7 (3). P. 315—323.

9. Rakhmetulina Z., Pokataieva O., Trokhymets O., Hnatenko I., Rubezhanska V. Optimization of the structure of an innovative cluster on a competitive basis in a free market. Financial and credit activities: problems of theory and practice. 2020. Vol. 4. № 35. P. 238—247.

10. Zos-Kior M., Hnatenko I., Isai O., Shtuler I., Samborskyi O., Rubezhanska V. Management of Efficiency of the Energy and Resource Saving Innovative Projects at the Processing Enterprises. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2020. Vol. 42. № 4. P. 504—515.

References:

1. Voronko-Nevidnycha, T.V., Leshchyn, D.I. and Vasylenko, M.V. (2018), "Management of enterprise competitiveness in an unstable market environment", *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 15, pp. 23—27.

2. Hnatenko, I. (2019), *Metodolohichni aspekty rozvytku innovatsijnoho pidpriemnytstva*:

teoriia ta praktyka [Methodological aspects of innovative entrepreneurship development: theory and practice], New Course, Kharkiv, Ukraine.

3. Hnatenko, I. (2018), "Methodological bases of institutional analysis of the national system of innovative entrepreneurship", *Ekonomichnyj visnyk Zaporizkoji derzhavnoji inzhenernoji akademiji-Economic Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy*, vol. 6 (18), pp. 70—74.

4. Brockova, K., Rossokha, V., Chaban, V., Zos-Kior, M., Hnatenko, I. and Rubezhanska, V. (2021), "Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production", *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 43.1, pp. 129—135.

5. Hutorov, A.O., Hutorova, O.O., Lupenko, Yu.O., Yermolenko, O. A. and Voronko-Nevidnycha, T.V. (2019), "Modeling of the Cycle of Reproduction Process in the Agrarian Sector of Economy (Ukraine)", *Revista Espacios*, vol. 40.7, pp. 19.

6. Hnatenko, I., Kuksa, I., and Orlova-Kurilova, O. (2019), "Paragenesis of entrepreneurship and innovation as drivers of the future economy", *Strategic Management: Global Trends and National Peculiarities. Collective monograph*, Publishing House "Baltija Publishing", Poland, pp. 48—61.

7. Hnatenko, I., Kuksa, I., Orlova-Kurilova, O., Moisieieva, N. and Rubezhanska, V. (2019), "State regulation of innovative employment in the context of innovative entrepreneurship development", *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 41 (2), pp. 228—236.

8. Lozhachevska, O., Navrotska, T., Melnyk, O., Kapinus, L., Zos-Kior, M. and Hnatenko, I. (2021), "Management of the logistical and marketing behavior of innovation clusters in territorial communities in the context of digitalization of society and the online market", *Laplage In Review*, vol. 7 (3), pp. 315—323.

9. Rakhmetulina, Z., Pokataieva, O., Trokhymets, O., Hnatenko, I. and Rubezhanska, V. (2020), "Optimization of the structure of an innovative cluster on a competitive basis in a free market", *Financial and credit activities: problems of theory and practice*, vol. 4.35, pp. 238—247.

10. Zos-Kior, M., Hnatenko, I., Isai, O., Shtuler, I., Samborskyi, O. and Rubezhanska, V. (2020), "Management of Efficiency of the Energy and Resource Saving Innovative Projects at the Processing Enterprises", *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 42.4, pp. 504—515.

Стаття надійшла до редакції 06.10.2021 р.